

**Dokumentacja badań stratygrafii
warstw malarskich na stolarce okiennej
budynku przy ul. Chrobrego 4 w Kętrzynie**

Autor - mgr Piotr Supryn
DYPLOMOWANY KONSERWATOR
DZIEŁ SZTUKI
Dubiskiego 19, 10-752 Olsztyn

Dokumentacja chroniona prawem autorskim.
Olsztyn, listopad 2016 r.

SPIS TREŚCI

1. Opis obiektu.....	3
2. Opis stanu zachowania stolarki okiennej.....	4
3. Badania kolorystyki stolarki okiennej.....	4
4. Wnioski i zalecenia konserwatorskie.....	5
5. Dokumentacja fotograficzna.....	6

1. OPIS OBIEKTU

Budynek mieszkalny znajduje się w Kętrzynie, przy ulicy Chrobrego 4. Jest wolnostojący, dwupiętrowy, z użytkowym poddaszem. Jest o zwartej bryle, usytuowany kalenicowo do ulicy. Elewacje są tynkowane tynkiem drapanym, o gruboziarnistym kruszywie. Wokół biegnie ceglany cokół. Czterospadowy dach kryty jest dachówką holenderką. Budynek jest podpiwniczony. Ostatnią kondygnację stanowi poddasze z oknami ulokowanymi w lukarnach.

Elewacja uliczna, północno-zachodnia, jest 13-to osiowa. W połaci dachowej, z tej strony, znajduje się sześć lukarn. Elewacja podwórzowa, południowo-wschodnia, także jest 13-to osiowa, lecz w połaci dachowej ma siedem lukarn. Elewacje szczytowe są trójosiowe. W ich środkowych osiach ulokowano szersze, trójdzielne okna. W osiach skrajnych okna są dwudzielne. W połaciach dachu ponad elewacjami szczytowymi są pojedyncze lukarny. Wejścia do budynku znajdują się w środkowej osi elewacji szczytowej (południowo-zachodniej) i w siódmej osi elewacji podwórzowej (południowo-wschodniej). Drzwi są dwudzielne, ramowo-płycinowe. Wokół wejść rozglifienia wykończono nietynkowaną cegłą.

Wszystkie otwory okienne ujęto w proste, płaskie opaski, których powierzchnie są cofnięte względem lica tynku. Zewnętrzne parapety okienne wykonano z prefabrykowanych płytek betonowych. Parapety wewnętrzne wykonano z polerowanego lastryko.

Okna w większości są skrzynkowe, dwudzielne, dwupoziomowe, ze stałym, profilowanym ślemieniem. Brak słupka. Dolne skrzydła są rozwierane, a górne, wewnętrzne uchylne, zaś zewnętrzne rozwierane. Dźwignia z ciąglem uruchamiającym mechanizm uchylający górne skrzydło znajduje się z lewej strony okien. Szprosy są profilowane.

Okna trójdzielne znajdujące na elewacjach szczytowych są pojedyncze, dwupoziomowe, dziewięciopolowe. Pięć skrzydeł okiennych jest rozwieranych, a jedno, górne, lewe, jest uchylne. Mechanizm otwierający jest taki sam jak w oknach dwudzielnych. Kształt klamek okien od ulicy różni się od klamek okien od podwórza.

2. OPIS STANU ZACHOWANIA STOLARKI OKIENNEJ

W budynku do tej pory zachowały się nieliczne, oryginalne okna. Występują one w części pomieszczeń obecnie niezamieszkałych, a przewidzianych do remontu. Znajdują się na parterze: 9 od strony ulicy, 3 na elewacji szczytowej (północno-wschodniej) i 3 od podwórza. Stan zachowania okien jest zróżnicowany. Wiele z nich jest niekompletnych i wyeksploatowanych. Niektóre ze skrzydeł są wtórne. Można je rozpoznać np. po nieprofilowanych szprosach. Większość skrzydeł okiennych jest wypaczona, drewno jest pękające, z licznymi uszkodzeniami. Brak wielu oryginalnych okuć. Mechanizmy skrzydeł uchylanych są niesprawne.

Okna są bardzo zaniedbane, widoczny jest brak ich bieżącej konserwacji. Na drewnie widoczne są nierówności. Farba tworzy grube warstwy i zaschnięte zacieki. Złuszcza się też z wielu powierzchni. Drewno zewnętrznych skrzydeł utraciło swoją elastyczność, jest zszarzałe i pękające.

3. BADANIA KOLORYSTYKI STOLARKI OKIENNEJ

Metodyka badania

W celu określenia pierwotnej kolorystyki stolarki okiennej, wykonano odkrywki warstw malarskich na dwóch oknach. Przebadano jedno z okien od strony elewacji ulicznej i jedno od podwórzowej. Pobrano z nich także próbki, które zatopiono w chemoutwardzalnej żywicy akrylowej Villacryl. Następnie przygotowano naszlify przekrojów, poddano je obserwacji pod mikroskopem optycznym. Barwne warstwy na przekrojach udokumentowano wykonując cyfrowe zdjęcia w powiększeniu, w przedziale od x 40 do x 100.. Zaobserwowany kolor oryginalnej farby odszukano we wzorniku barw 2 NCS (Natural Colour System), opracowanego przez Scandinavian Colour System Institut AB w Sztokholmie i odnotowano jego symbol.

Miejsca, z których pobrano próbki zaznaczono i udokumentowano fotograficznie. Następnie zestawiono je ze zdjęciami mikroskopowymi przekrojów próbek.

Do badań pobrano próbki z następujących miejsc na elewacji:

1A/ Skrzynia okna na parterze w dziewiątej osi elewacji ulicznej.

2A/ Skrzydło okna na parterze w dziewiątej osi elewacji ulicznej.

1B/ Skrzynia okna na parterze w piątej osi elewacji podwórzowej.

2B/ Skrzydło okna na parterze w piątej osi elewacji podwórzowej.

Tabela1. Wyniki badań najwcześniejszych śladów kolorystyki.

Symbol próbki	Miejsce pobrania próbki	Ilość warstw w przekroju	Kolor warstwy pierwotnej
1A	Skrzynia okna na parterze w dziewiątej osi elewacji ulicznej.	10	NCS S 0804-G90Y Jasno beżowy
2A	Skrzydło okna na parterze w dziewiątej osi elewacji ulicznej	7	brak
1B	Skrzynia okna na parterze w piątej osi elewacji podwórzowej.	8	brak
2B	Skrzydło okna na parterze w piątej osi elewacji podwórzowej.	9	brak

4. WNIOSKI I ZALECENIA KONSERWATORSKIE

Badanie oryginalnych okien pozwoliło na ustalenie ich pierwotnego koloru. Tylko w jednej z badanych próbek zachowała się oryginalna warstwa malarska. W pozostałych próbkach zachowało się mniej warstw malarskich.

Na podstawie otrzymanych wyników oryginalny kolor stolarki okiennej określono jako jasno beżowy. Oznaczono go symbolem NCS S 0804-G90Y

Nowe okna powinny nawiązywać formą i kształtem detalu do oryginalnych okien. Wskazane jest, aby były dokładnie je kopiowały. Dopuszcza się jednak zastosowanie współczesnych rozwiązań konstrukcyjnych przy zachowaniu tych samych podziałów i proporcji ram. Zaleca się także aby były wykonane z drewna (sosna). Stolarka powinna być malowana farbą matową, kryjącą usłojenie, w kolorze jasno beżowym o symbolu **NCS S 1015-R80 B**

Zaleca się nie usuwać oryginalnych parapetów wewnętrznych. Parapety z lastryko oczyścić z farby. Istnieje możliwość obłożenia ich drewnem. Bezwzględnie należy utrzymać oryginalną wielkość i usytuowanie otworów okiennych w murze i parapety zewnętrzne. Wszystkie otwory na kondygnacji parterowej powinny być obwiedzione takimi samymi opaskami jak okna na wyższych kondygnacjach.

Wszelkie zmiany w zakresie powyższych zaleceń wymagają zezwolenia Warmińsko-Mazurskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

5. DOKUMENTACJA FOTOGRAFICZNA

Fot.1 Widok ogólny elewacji ulicznej (północno-zachodniej). Strzałką zaznaczono okno w dziewiątej osi, na którym wykonano odkrywki i gdzie pobrano próbki do badań.

Fot..2 Widok ogólny elewacji podwórzowej (południowo-wschodniej). Strzałką zaznaczono okno w piątej osi, na którym wykonano odkrywki i gdzie pobrano próbki do badań.

Fot.3,4 Badane okno od strony ulicy (w dziewiątej osi, na parterze). Widok od wewnątrz i od zewnątrz

Fot.5 Klamka okna od strony ulicy. Kształt klamek z przeciwnej strony budynku jest inny.

Fot.6 Odkrywka wykonana na parapecie wewnętrznym. Parapet wykonano w technice lastryko. Krawędź osłonięto stalowym kątownikiem.

Fot.7 Górne, wewnętrzne, skrzydła okien są uchylne.

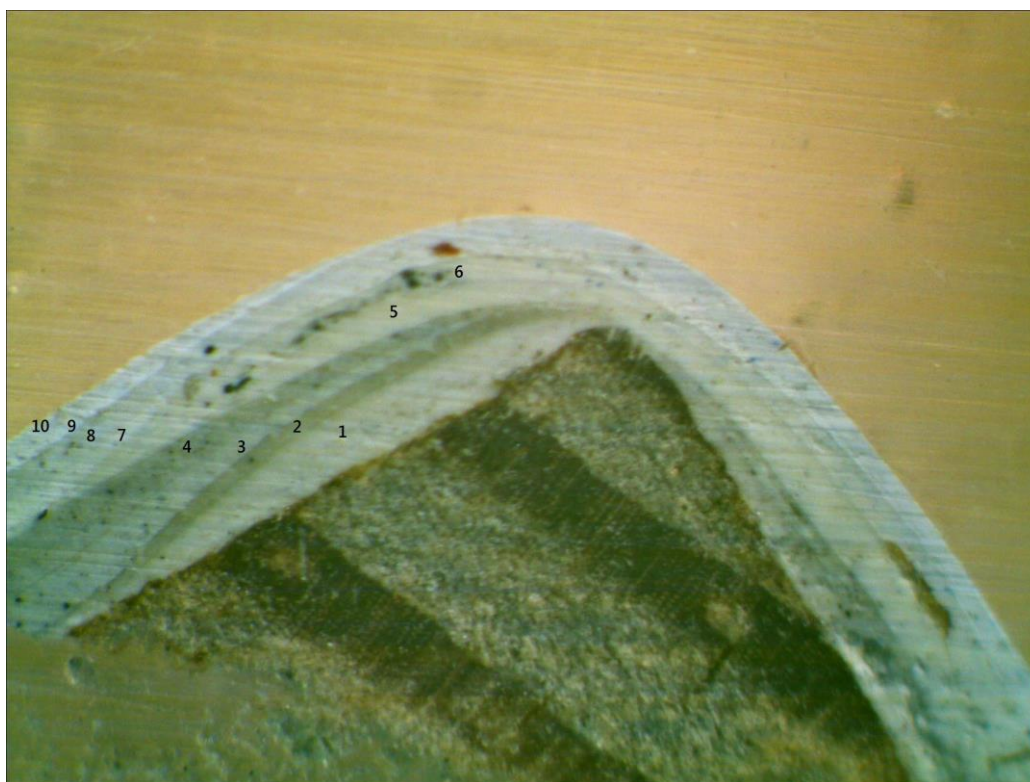

Fot.8 Uchwyt służący do otwierania górnego skrzydła.

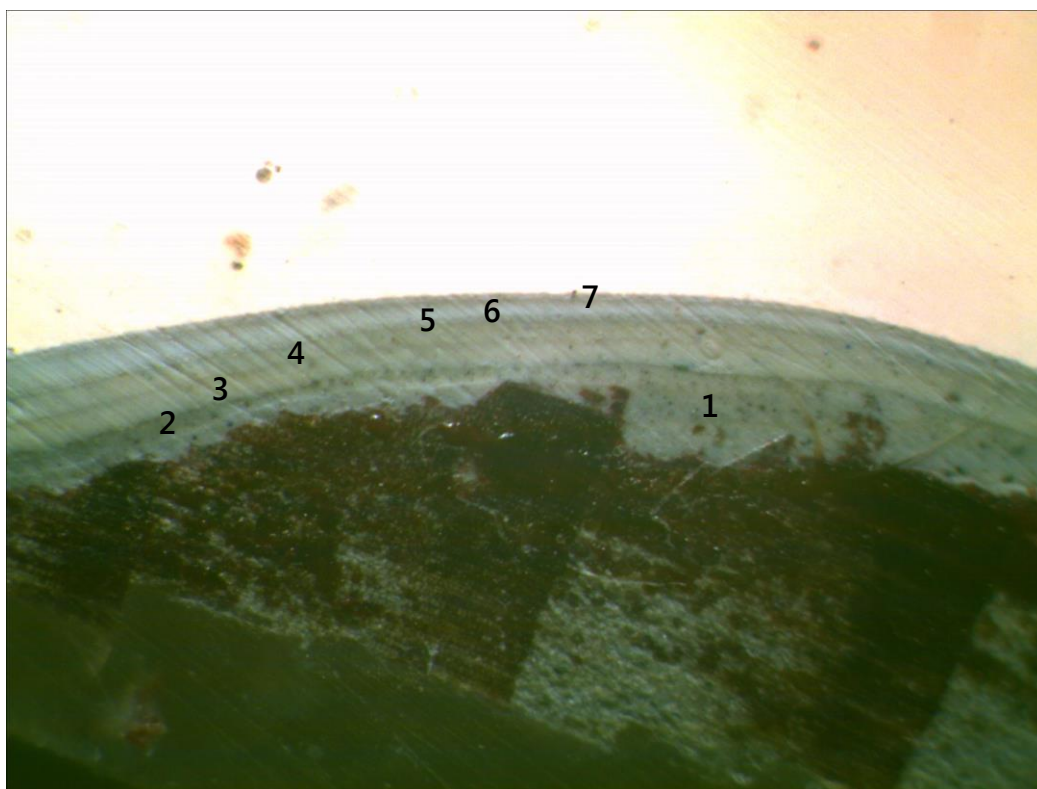
Fot.9 Odkrywka na skrzyni okna od strony ulicy. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 1A. Najwcześniejsza warstwa malarska na drewnie ma kolor jasno beżowy.

Fot.10 Przekrój próbki 1A. Na drewnie oznaczono 10 kolejno występujących warstw barwnych. Najwcześniejsza (oryginalna) jest farba w kolorze jasno beżowym. Kolejność warstw: 1.jasno beżowa, 2.szara, 3.szara, 4.ciemno szara, 5.jasno beżowa, 6.jasno beżowa, 7.biała, 8.biała, 9.biała, 10.biała.

Fot.11 Odkrywka na skrzydle okna od strony ulicy. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 2A.

Fot.12 Przekrój próbki 2A. Zidentyfikowano tylko 7 warstw malarskich. Brak warstwy oryginalnej. Kolejne warstwy to: 1.szara, 2.szara, 3.ciemno szara, 4.jasno beżowa, 5. jasno beżowa, 6.biała, 7.biała

Fot.13 , 14 Badane okno od strony podwórza. Widok od wewnątrz i od zewnątrz

Fot.15 Klamka okna od strony podwórza. Okna podwórzowe mają inne klamki niż te od strony ulicy.

Fot.16 Odkrywka na skrzyni okna od strony podwórza. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 1B.

Fot.17 Przekrój próbki 1B. Zidentyfikowano 8 warstw malarskich. Brak warstwy oryginalnej. Kolejne warstwy to: 1.szara, 2.szara, 3.jasno beżowa, 4.jasno beżowa, 5.biała, 6.biała, 7.biała, 8.biała.

Fot.18 Odkrywka na skrzydle okna od strony podwórza. Zaznaczono miejsce pobrania próbki 2B.

Fot. 19 Przekrój próbki 2B. Zidentyfikowano 9 warstw malarskich. Brak warstwy oryginalnej. Kolejne warstwy to: 1.jasno szara, 2.biała, 3.szara, 4.biała, 5.biała, 6.jasno beżowa, 7.biała, 8.biała, 9.biała.

Fot.20, 21 Trójdzielne okno na elewacji północno wschodniej, szczytowej.
Widok od wewnątrz i od zewnątrz.